

Tanden bij de geboorte ('Natal teeth')

Een casus

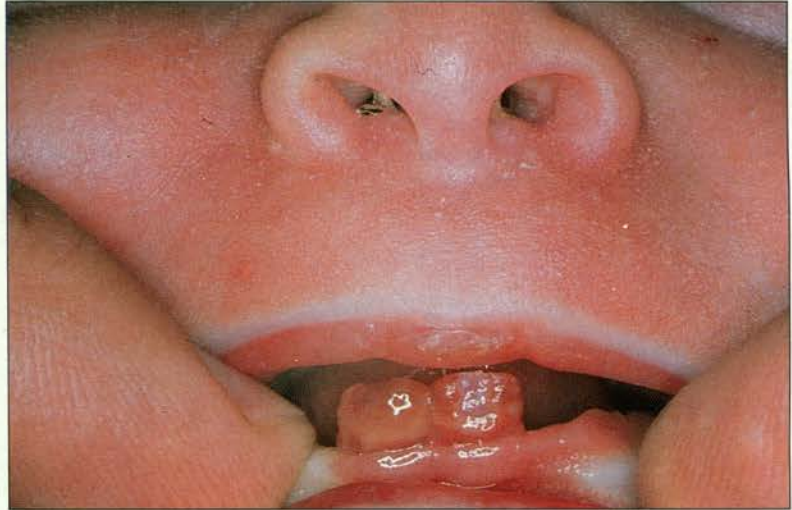
Een huisarts verwees een zes dagen oud jongetje dat geboren was met twee tandachtige structuren in het onderfront (afb. 1). Volgens de ouders en de kraamverzorger had de baby pijn en last tijdens het voeden. Bij inspectie viel op dat de gingiva rond de mobiele, enigszins bruin verkleurde, elementjes vuurrood en gezwollen was. De diagnose werd gesteld op 'natal teeth' (dentes connatales). De elementjes werden verwijderd en voor histopathologisch onderzoek aangeboden. Daaruit bleek dat het inderdaad om tandstructuren ging.

Achtergrondinformatie

Een natal tooth wordt gedefinieerd als een gebitselementje dat bij de geboorte aanwezig is (dens connatalis) of in de eerste maand doorbreekt, de zogenaamde neonatal tooth (dens neonatalis).

Bij 1 op 2000 tot 1 op 3000 levend geboren kinderen komen natal en neonatal teeth voor. In 95% van deze gevallen betreft het incisieven. Natal en neonatal teeth komen vier keer vaker voor in de onderkaak dan in de bovenkaak en kunnen multipel aanwezig zijn.

De etiologie is onbekend. De meest voor de hand liggende oorzaak is een oppervlak-

Afb. 1. Een zes dagen oud jongetje met een tweetal tandachtige structuren in het onderfront ('natal teeth').

kig gelegen tandkiem. Anderzijds blijken (neo)natal teeth vaker voor te komen bij patiëntjes met pachyonychia congenita, ectodermale dysplasie en mandibulo-oculofaciale dysplasie.

Het elementje is vaak grijsbruin van kleur en heeft met name cervicaal glazuurdefecten. De tandachtige structuren hebben geen radix en staan over het algemeen los. De gingiva is vaak rood gezwollen.

Bij histopathologisch onderzoek wordt

slecht gemineraliseerd glazuur en een grote en vaatrijke pulpa aangetroffen. Soms kan, wanneer het preparaat is ontkalkt, nog een glazuurmatrix worden aangetroffen.

Aanbevolen wordt, indien de baby last heeft van het elementje of als de tepel bij borstvoeding wordt beschadigd, het elementje te verwijderen.

K.G.H. van der Wal, kaakchirurg

ONDER REDACTIE VAN R.V. McKINNEY. Endosteal dental implants. 473 pag. Mosby Year Book, St. Louis, Baltimore, Boston, Chicago, London Philadelphia, Sydney, Toronto 1991. Prijs £ 57.50. ISBN 0 8151 6044 5.

Het eerste deel van dit leerboek is algemeen en behandelt de achtergronden van de implantologie (ontstaansgeschiedenis, huidige stand van zaken, basisbiologie, weefselreacties, parodontale aspecten). Het tweede deel gaat over implantaatsystemen en het derde deel omvat vooral klinische en praktische aspecten (prothetiek, praktijkorganisatie, samenwerking met het laboratorium, mondhygiëne, toepassingen van kunstbot, klinische trials en mislukkingen).

Het boek bevat veel praktische informatie en onthult tevens veel over de achtergronden van de implantologie. De verschillende auteurs (36 in totaal) hebben volop de gelegenheid gekregen hun opvattingen weer te geven, maar het blijft een raadsel waarom zij uitsluitend zwart-wit foto's mochten gebruiken. Door de diversiteit van meningen is het een boeiend leerboek geworden en heeft het een extra dimensie gekregen. Een nadeel van deze opzet is dat er gemakkelijk verwarring bij de lezer ontstaat. Men moet het hoofd er goed bijhouden. Alle hoofdstukken (in totaal 38) vormen min of meer afgeronde eenheden die vrijwel altijd afgesloten worden met een correct bijgewerkte literatuurlijst. Regelmatig wordt er echter in de inleidingen van de diverse hoofdstukken hetzelfde gezegd. Deze herhalingen zijn storend als men het boek achter elkaar uitleest. De positieve kant is echter dat ieder hoofdstuk de essentie probeert aan te geven en dat het de lezer duidelijk wordt wat implantologie is en waarom de implantologie zich de laatste jaren zo sterk heeft ontwikkeld. Omdat het een leerboek is, hebben de biologische aspecten van de implantologie en het onderzoek veel aandacht gekregen. Ook de Nederlandse bijdragen aan het onderzoek door De Putter, De Lange en Jansen worden uitvoerig belicht (in hoofdstuk 10). Het onderdeel weefselreacties is ondergebracht bij het hoofdstuk basis-chirurgische principes, hetgeen niet zo logisch overkomt.

In deel II wordt een overzicht gegeven van vrijwel alle merken implantaten die op de (Amerikaanse) markt voor handen zijn. Voor de Nederlandse lezer is deze informatie niet altijd even zinvol, want sommige beschreven implantaattypen zijn hier volkomen onbekend of wel verouderd.

Een punt van ernstige kritiek betreft de aanbeveling bij het mislukken van een bladimplantaat opnieuw te implanteren met een dubbel breed bladimplantaat van 5

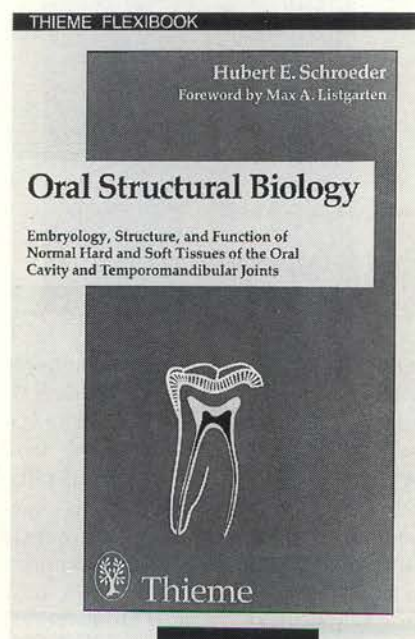
mm dikte. Dit is tegen de regels want de indicatie voor de toepassing van een bladimplantaat bestaat nu juist bij de voorwaarde van een botdikte van minder dan 5 mm. Jammer is ook dat het op zich interessante hoofdstuk over basis-chirurgische principes voor bladimplantaten niet wordt gevolgd door een overeenkomstig hoofdstuk dat voor cilindrische en schroefvormige implantaten geldt.

In deel III (klinische aspecten) zijn er enkele hoofdstukken over de praktijkorganisatie die zeer verfrissend zijn. Ze zijn uitzonderlijk geschreven en ze zullen iedere praktisch ingestelde clinicus boeien. De hoofdstukken over de opzet van onderzoek en over statistiek zullen vooral de onderzoeker aanspreken.

Het betreft hier een boek dat van harte wordt aanbevolen aan iedere student en elke tandarts die geïnteresseerd is in deze nieuwe tak van de tandheelkunde.

G. L. de Lange, Amstelveen.

H. E. SCHROEDER. Oral structural biology. Embryology, structure and function of normal hard and soft tissues of the oral cavity and temporomandibular joints. 424 pag. Georg Thieme Verlag, New York 1991. Prijs DM 48,-. ISBN 3 13 757601 6.

Dit is de Engelse vertaling van een Duitstalig handboek, dat in die versie reeds drie drukken heeft beleefd. Deze vertaling lag al lang voor de hand en het boek zal er ongetwijfeld een groot aantal nieuwe lezers bij krijgen.

Het boek behandelt voornamelijk de anatomie van de mondholte, zowel macro-

scopisch als microscopisch, met inbegrip van het kaakgewricht. Ook worden mogelijke implicaties van de geboden informatie voor de kliniek besproken. Iedere sectie van het boek bevat een nauwkeurige beschrijving van specifieke structuren in de mondholte alsmede de embryonale ontstaanswijze ervan en vormt als zodanig een onmisbare biologische basis voor vakgebieden als parodontologie, pedodontie, preventieve tandheelkunde en orthodontie.

Wat bij de bestudering van het boek het meest opvalt, zijn de grondigheid en het oog voor details waarmee de auteur te werk is gegaan. De behandeling van de grote hoeveelheid (elektronen)microscopische gegevens verdient in het algemeen grote bewondering.

In ruime mate is gebruik gemaakt van gedetailleerde en instructieve schema's die vaak een samenvatting vormen van de geschreven tekst. Een enkele maal zou de tekst bij de schema's wat uitgebreider hebben kunnen zijn. Het valt op dat ook de weergave van licht- en elektronenmicroscopische foto's van hoge kwaliteit is ondanks het feit dat het boek een paperbackuitgave is, gedrukt op dun papier.

Een nadeel van de gedetailleerdheid van presentatie is, dat de gegevens wat fragmentarisch overkomen en de rode draad verdwijnt. Dit is vooral het geval daar waar de schrijver tracht gegevens uit andere disciplines, als de biochemie, in zijn toch overwegend morfologische boek te incorporeren. Niettemin biedt dit werk een onmisbare schat aan informatie voor de professie.

Mw. E. H. Burger, Amsterdam

ONDER REDACTIE VAN J. KATUS, A. VAN DER MEIDEN. Jaarboek public relations en voorlichting 1990. 166 pag. Dick Coutinho, Muiderberg 1990. Prijs f 24,50. ISBN 90 6283 816 2.

Dit jaarboek – het eerste in een hopelijk lange rij – is verschenen omdat de behoefte aan betere communicatie tussen de praktijk van p.r. en voorlichting enerzijds en onderwijs- en onderzoeksinstituten anderzijds, steeds groter lijkt te worden. Met dit boek wordt getracht in deze nood te voorzien. Er wordt een overzicht geschetst van de huidige stand van zaken met betrekking tot beide vakgebieden. Daarnaast wordt ingegaan op een breed scala van deelgebieden (gezondheids-, overheids- en industrievoorlichting) en van snel groeiende richtingen (internationale p.r., milieuvorlichting en financiële p.r.). Verder zijn er, naast overzichten van recente literatuur, ook gegevens over opleidingen en mogelijkheden

tot bij- en nascholing. Helaas ontbreekt een vermelding over het onderwijs in de T.G.V.O. aan tandheelkundige studenten en mondhygiënist, onderwijs dat al ongeveer 20 jaar wordt gegeven.

Deze uitgave kan worden beschouwd als een nuttig initiatief, omdat er een poging is gedaan om de stormachtige ontwikkelingen op het gebied van Public Relations en Voorlichting in kaart te brengen. Gehoopt mag worden dat de redactie op deze weg voortgaat en in een volgende uitgave kritisch aandacht zal besteden aan een aantal belangrijke kwesties binnen deze vakgebieden, zoals daar zijn: de effecten van p.r. en voorlichting, de relatie tussen marketing, p.r. en voorlichting, de resultaten van het reclame-onderzoek voor de praktijk van de voorlichting en de problematiek van G.V.O. met betrekking tot farmaceutische producten.

M. A. J. Eijkman, Wassenaar

G. L. DE LANGE. Tandheelkundige implantologie. Implanteren en het vervaardigen van suprastructuren in de algemene praktijk. 247 pag., 460 afb. Bohn, Stafleu, Van Loghum, Houten 1991. Prijs f 345,—. ISBN 90 6065 037 9.

Met dit boek wordt een positieve bijdrage geleverd aan de vaderlandse tandheelkundige literatuur. Niet in de eerste plaats omdat het in het Nederlands is geschreven, maar vooral door de wijze waarop de kennis en ervaring van de auteur (en medeauteurs) bijeen zijn gebracht. Het boek is praktijkgericht geschreven en dat blijkt overduidelijk uit de opzet en de indeling. Het eerste deel behandelt de principes en achtergronden, het tweede de toepassingen.

Zo gaat het eerste deel beknopt doch volledig in op de materie die minimaal bekend moet zijn wanneer men zich in de praktijk met de implantologie gaat bezighouden. Besproken worden onder meer de indicatiegebieden, het patiëntenonderzoek, de praktijkinrichting, het instrumentarium, de sterilisatie, de implantaatmaterialen en het zo belangrijke grensvlak tussen implantaat en bot. Tenslotte wordt een overzicht gegeven van systemen die volgens de auteur geschikt zijn voor toepassing in de algemene praktijk.

In het tweede deel wordt, aan de hand van patiënten, ingegaan op de behandel-mogelijkheden en de wijze van behandeling voor de diverse systemen. Met duidelijke foto's en schematische tekeningen wordt steeds de gehele procedure stap voor stap beschreven. Eerst de voorbereiding, dan de ingreep van het implanteren en tenslotte de prothetische procedures. De verschillende mogelijkheden van prothetische vervangingen (overkappingsprothesen, vaste bruggen in het front en in de zijdelingse

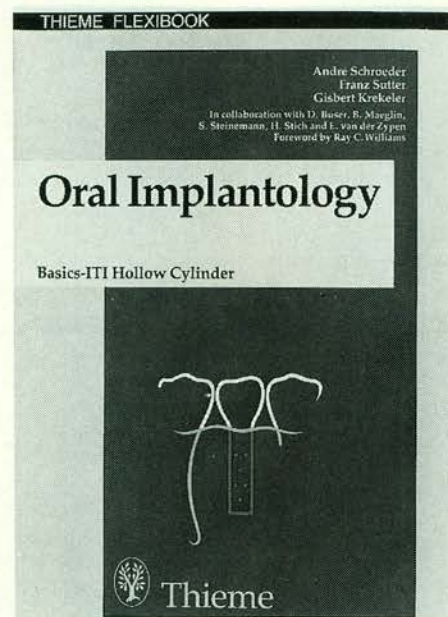
delen) worden besproken en bovendien komen nazorg en de behandeling van complicaties aan de orde.

Indien door verscheidene auteurs een bijdrage wordt geleverd aan een boek komt dit de leesbaarheid, door de verschillen in stijl, meestal niet ten goede. In dit geval is daar geen sprake van, in tegendeel, de leesbaarheid van het boek is plezierig mede door een ongecompliceerd taalgebruik.

Samenvattend: een boek dat verschijnt op een moment dat daaraan een grote behoefte bestaat. Het zal dan ook grote belangstelling ondervinden en die verdient het ook.

T. B. F. M. Gelhard, Roden

A. SCHROEDER, F. SUTTER, G. KREKELER. Oral implantology. Basics-ITI hollow cylinder. 374 pag., 545 afb. Georg Thieme Verlag, Stuttgart, New York 1991. Prijs DM 44,00. ISBN 3 13 744301 6.

Dit boek is de Engelse vertaling van het in 1988 in het Duits verschenen werk over de toepassing van het ITI-implantaat en dat destijds ook in dit tijdschrift uitvoerig werd besproken (Ned Tijdschr Tandheelkd 1989; 96: 18). Deze nieuwe uitgave is uitgebreid met een uiteenzetting over enkele nieuwe producten die sinds het verschijnen van de Duitse versie zijn ontwikkeld, maar naast de specifieke op het ITI-implantaat gerichte informatie, wordt ook nu veel algemene basiskennis aangeboden. Mede door de vele afbeeldingen, waarvan het grootste deel in kleur, biedt dit boek erg veel informatie voor een lage prijs en het wordt dan ook aanbevolen voor iedereen die geïnteresseerd is in de tandheelkundige implantologie.

T. B. F. M. Gelhard, Roden

Ph. DE GREEF. Data Dentaal. Aflevering 1. 30 pag. Bohn, Stafleu, Van Loghum, Houten/Deurne 1990. Prijs f 115,—. ISBN 90 655 3799 9.

Van deze 'nieuwe, losbladige uitgave voor de tandarts' is eind 1990 de eerste aflevering verschenen. Het lijkt erop alsof de Belgische tandarts De Greef in dubio heeft gestaan voor wie hij een begin heeft gemaakt met het produceren van Data Dentaal. In zijn 'Woord vooraf' staan in de eerste zin weliswaar de tandartsen (als doelgroep) voorop, maar vijf regels verder blijkt, in de eerste plaats, 'dit werk te worden geschreven voor studenten'. En inderdaad, de schematische rijtjesvorm lijkt een bij uitstek bruikbaar hulpmiddel te zijn bij de voorbereiding op het tandartsexamen. Over het nut van dit naslagwerk voor tandartsen en over de waarde van de inhoud valt vooralsnog moeilijk te oordelen, omdat er nog maar sprake is van een eerste aflevering die slechts 25 pagina's met 15 schema's omvat.

Men zal zich moeten realiseren welke kosten aan een abonnement zijn verbonden. De paginaprijs bedraagt momenteel f 3,50. In totaal zullen ongeveer 300 pagina's verschijnen, zodat men uiteindelijk een bedrag van f 1050,— zal moeten besteden. Kortom, men weet noch inhoudelijk, noch financieel waar men aan toe is.

B. Z. Deenik, Heemstede

T. S. CURRY III, J. E. DOWDEY, R. C. MURRY JR. Christensen's physics of diagnostic radiology. 4e druk, 522 pag., 419 afb. Lea & Febiger, Philadelphia, London 1990. Prijs £ 27,00. ISBN 0 8121 1310 1.

Er bestaan vele handboeken over de radiologie. Door de vele verschillende aspecten van dit vakgebied (van fysica tot radiobiologie en van psychofysiologie tot röntgen-diagnostiek) zijn deze boeken of zeer omvangrijk, of juist beperkt tot een enkel deelgebied. Het onderhavige boek tracht een overzicht te geven van de fysische aspecten van de radiologie voor zover de radioloog deze kennis nodig heeft om met de stralingsfysicus te kunnen spreken. De schrijvers zijn in deze opzet uitstekend geslaagd.

Het boek geeft duidelijke informatie over onder meer de productie van stralen, de interactie van straling met materie, het gebruik van filters en rasters, de eigenschappen van filmmateriaal en over ontwikkeltechnieken. Er wordt ook nog nader ingegaan op geometrie, contrast en zwarting in relatie tot de beeldvorming. Hoewel het uitgangspunt de algemene radiologie is, zijn deze, meer gespecialiseerde, hoofdstukken voor de tandarts die nader wil worden geïnformeerd over de fysische aspecten van straling, zeer lezens-

waardig. Andere hoofdstukken gaan over verschillende opname- en beeldvormende technieken (stereoscopie, computertomografie, xerografie, echoscopie, MRI en digitale radiografie). Deze onderwerpen zijn zeker van belang voor de tandarts en de specialist (zowel kaakchirurg als orthodontist) die zich verder wil oriënteren over radiologische opname- en beeldvormende technieken.

Er zijn vele duidelijke tekeningen ter ondersteuning van de tekst. Het beperkte aantal afbeeldingen van röntgenopnamen is van zeer goede kwaliteit. De index is verzorgd en maakt het boek goed toegankelijk. Het kan zeker worden aanbevolen aan een ieder die zich nader wil verdiepen in de fysische achtergronden van de door hem/haar gebruikte röntgentechnieken.

P. F. van der Stelt, Amstelveen

J. L. GUTMANN, T. C. DUMSHA, P. E. LOVDAHL. Problem solving in endodontics: prevention, identification and management. 164 pag. Year Book Medical Publishers, Inc., Chicago, London, Boca Raton 1988. Prijs £ 47,-. ISBN 0 8151 4037 1.

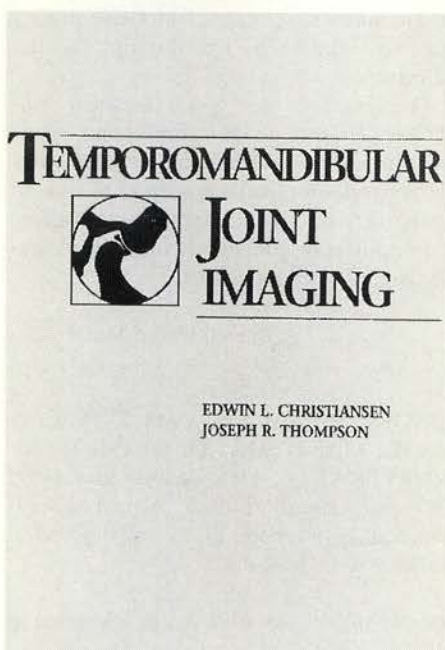
Zoals de titel al aangeeft, wordt in dit boek – door middel van een probleem oplossen – de benadering – op de praktijk gerichte stof met betrekking tot de endodontie aangeboden. Per hoofdstuk wordt op systematische wijze aangegeven hoe problemen kunnen worden voorkomen en hoe ze – zo ze reeds aanwezig zijn – kunnen worden onderkend en opgelost. Hoewel er voor elk probleem natuurlijk meer dan één oplossing bestaat, hebben de auteurs steeds gekozen voor die technieken en handelwijzen die reeds geruime tijd hun klinisch nut hebben bewezen en niet voor nog onvoldoende door onderzoek gesteunde (tijdelijke?) methodieken.

Op een goed leesbare wijze en voorzien van vele illustraties, worden achtereenvolgens de problemen (en mogelijke oplossingen) besproken die zich kunnen voordoen bij het endodontisch openen, het zoeken van kanalen, de preparatie van (nauwe) kanalen, herbehandelingen, het vullen van kanalen, het isoleren van gebitselementen, de restauratie van endodontisch behandelde elementen, de behandeling van pijn en van wortelresorptie. Steeds worden de uit te voeren handelingen duidelijk en stapsgewijs beschreven, waardoor de toepassing in de praktijk wordt gestimuleerd. Voor het oplossen van problemen bestaan veelal verschillende mogelijkheden en het is dan ook onvermijdelijk dat soms de voorkeur van de lezer naar een andere oplossing uitgaat dan de oplossing die wordt geboden, sterker nog dat de geboden oplossing zelfs twijfels oproept. Niettemin zijn de drie auteurs erin geslaagd de algemeen-practicus

een welkome hulp voor zijn praktijk te verschaffen.

P. R. Wesselink, Amsterdam

E. L. CHRISTIANSEN, J. R. THOMPSON. Temporomandibular joint imaging. 240 pag., 472 afb. Mosby Year Book, St. Louis, Baltimore, Boston, Chicago, London, Philadelphia, Sydney, Toronto 1990. Prijs £ 59.50. ISBN 0 8016 0999 2.

In de ontwikkeling van de beeldvorming van het kaakgewricht zijn drie fasen te onderscheiden. Gedurende de eerste fase (1910-1940) werden conventionele technieken (met vooral transcraniale röntgenopnamen) ontwikkeld en verfijnd. In de tweede fase (1940-1970) kwamen de tomografie en de artografie tot ontwikkeling, terwijl de toepassing van geavanceerde methoden (computertomografie, beeldvorming met behulp van magnetische resonantie en antroscopie) in de derde fase (1970-heden) centraal staat. Deze ontwikkeling weerspiegelt de voortdurend uitbreiding van kennis van de kaakgewrichtspathologie. In de eerste fase stonden 'structurele' afwijkingen van het subchondrale bot op de voorgrond, vervolgens stond de positie van de discus centraal en heden ten dage is hieraan de toenemende aandacht voor de rol van bot, beenmerg, kraakbeen en synoviale membraan toegevoegd. Deze historische ontwikkelingen vormen de basis van dit complete, rijk geïllustreerde handboek.

Na een korte inleiding over de anatomie van het kaakgewricht en de meest frequent optredende symptomen van kaakgewrichtsstoornissen, worden vervolgens alle in de loop der jaren ontwikkelde beeldvormen – technieken – en hun toepassing – in detail behandeld, waaronder de meest re-

cente techniek: beeldvorming met behulp van magnetische resonantie. Duidelijk wordt dat deze techniek nog in de kinderschoenen staat en dat nog veel onderzoek noodzakelijk is om de potentiële mogelijkheden te benutten. Discusluxaties, al dan niet inflammatoire stoornissen en traumata worden in relatie tot de beeldvormende technieken besproken, waarbij vaak goed onderbouwde en praktisch bruikbare adviezen worden verstrekt.

Antroscopie van het kaakgewricht wordt in het laatste hoofdstuk gepresenteerd als 'valuable adjunctive imaging technique'. Deze techniek betekent een nieuwe fase in de kaakgewrichtsdiagnostiek, die zich concentreert op de conditie van het gewrichtskraakbeen en de synoviale membraan. Hoewel dit hoofdstuk (ook qua indeling) enigszins loslaat van de rest van het boek, zorgt de toevoeging ervan voor een compleet overzicht van de thans beschikbare technieken.

De hoofdstukken zijn overzichtelijk ingedeeld en steeds komen vaste onderdelen aan de orde: toegepaste anatomie, techniek, voor- en nadelen, normaal beeld en pathologische beelden. Achtergrondinformatie, zoals basisprincipes, specifieke terminologie en dosimetrie, is ondergebracht in appendices aan het eind van het betreffende hoofdstuk. Deze opzet komt de leesbaarheid van de tekst ten goede. Dankzij het consequent aanhouden van deze indeling kan specifieke informatie betrekkelijk snel worden gevonden. De gedetailleerde index draagt hiertoe evenzeer bij.

Dit boek vormt een praktische en waardevolle ondersteuning bij het kiezen en toepassen van beeldvormende technieken bij kaakgewrichtsstoornissen. Dankzij de overzichtelijke vormgeving is het boek tevens een waardevol naslagwerk. De grote hoeveelheid illustraties dragen bij tot het verkrijgen van inzicht bij het interpreteren van de beelden. Dat maakt het boek geschikt voor 'specialisten' op dit gebied, maar ook voor de geïnteresseerde algemeen-practicus.

B. Stegenga, Groningen

P. HÖRSTED-BINSLEV, L. MAGOS, P. HOLMSTRUP, D. ARENDHOLT-BINDSLEV. Dental amalgam – a health hazard. 144 pag., 34 afb. Munksgaard, Copenhagen 1991. Prijs DKK 160,00. ISBN 87 16 10328 9.

Sinds de eerste restauraties van amalgaam werden vervaardigd, heeft dit restauratiemateriaal aan aanvallen blootgestaan. Vanaf de jaren zeventig woedt de 'derde amalgaamoorlog', die net als de tweede de al dan niet vermeende schadelijkheid van amalgaamvullingen tot onderwerp heeft. Kwik is, ook als (an)organische verbinding,

giftig en veroorzaakt verschillende lichamelijke verschijnselen. Ook uit amalgaam restauraties vrijkomend kwik zou een wel zeer grote variëteit aan ziekten veroorzaken en verwijdering van de vullingen zou resulteren in wonderbaarlijke genezingen.

De vraag of amalgaam nog wel mag worden gebruikt, wordt reeds in het inleidende hoofdstuk van dit – handzame – boekje in zijn algemeenheid bevestigend beantwoord, maar dat mag geen reden zijn het boek verder ongelezen terzijde te leggen. Immers, om wetenschappelijk verantwoorde voorlichting aan patiënten te kunnen geven, is kennis nodig. De auteurs verschaffen deze kennis, ontleend aan de literatuur, in ruime mate en zij gaan daarbij objectiverend en wegend te werk.

In afzonderlijke hoofdstukken komen metabolisme (en toxicologische aspecten) en de relaties kwik-tandheelkundig team en kwik-vullingen-patiënten aan de orde. Aan mucosale reacties is een apart hoofdstuk besteed, evenals aan de kwikhygiëne in de praktijk en aan milieuverontreiniging. Daarna worden summier de alternatieven voor amalgaam besproken en beoordeeld. Een epiloog (van de hand van Grandjean), uitmondend in een genuanceerde conclusie, wordt gevolgd door een verklarende woordenlijst, de literatuurlijst en een beknopte index.

Hoewel in dit tijdschrift (zie onder andere Themanummer Ned Tijdschr Tandheelkd 1991; 98: februari) over een aantal aspecten van de hier besproken problematiek meer en minder uitgebreid is gepubliceerd, dient men serieus te overwegen dit helder geschreven boek aan te schaffen.

A. H. B. Schuurs, Amsterdam

E. NEWBRUN. *Cariology*. 3e druk, pag. Quintessenz Publishing Co., Inc., Chicago 1989. Prijs f 174,25. ISBN 0 86715 205 2.

Het boek *Cariology* van Newbrun fungeert al jaren als één der leermiddelen bij de tandheelkundige opleidingen in Nederland. Het behandelt de etiologie en de pathogenese van cariës. Hierbij komen achtereenvolgens verschillende cariëstheorieën, de samenstelling van de cariogene microflora, de vorming van tandplaque en de histologie van het cariësproces aan de orde. Ook beschrijft de auteur de relatie voeding-cariës en de toepassingsmogelijkheden van de suiker vervangende middelen. Cariëspreventie wordt beschreven in hoofdstukken over tandpasta's, het meten van individuele cariësactiviteit, fisuurlakken en fluoride-applicaties. Tot slot worden preventieprogramma's beschreven die enerzijds zijn gericht op individuele patiënten en anderzijds van algemene toepassing zijn in de praktijk. Diagnose en behandeling van cariës worden niet besproken.

In deze derde druk zijn nieuwe ontdekkingen en ontwikkelingen geïntegreerd, waarbij vooral de hoofdstukken over preventie zijn aangepast aan de gewijzigde inzichten in de werkingsmechanismen van fluoride en de consequenties daarvan voor de praktijk. Gezien de ontwikkelingen in dit wetenschapsgebied, leidend tot een sterke diversiteit in expertisegebieden, wordt het steeds moeilijker voor één auteur om in het gehele vakgebied nieuwe ontwikkelingen te volgen en op begrijpelijke wijze hiervan verslag te doen. De auteur is er desondanks in geslaagd de belangrijkste nieuwe vindingen nauwkeurig te beschrijven.

Het boek is een goed leesbaar studieboek en ook geschikt om kennis op de beschreven onderdelen aan te vullen. Als naslagwerk mist het de mogelijkheid om op onderwerp relevante referenties te vinden. Literatuurverwijzingen zijn in algemene zin aangegeven per hoofdstuk.

J. M. ten Cate, Amsterdam

ONDER REDACTIE VAN J. C. VAN ES, E. MANDEMA, G. OLTHUIS, M. VERSTRAETE. *Het medisch jaar 1991*. 397 pag. Bohn, Stafleu, Van Loghum, Houten/Antwerpen 1991. Prijs f 95,00. ISBN 90 313 1084 0.

Het Medisch Jaar 1991 is het zeventiende deel uit een serie waarvan jaarlijks een deel verschijnt. Onderwerpen (in totaal 35) uit de vele disciplines die de geneeskunde kent, worden door specialisten beschreven voor hen die op de hoogte willen blijven van de laatste ontwikkelingen binnen hun vakgebied. De onderwerpen variëren sterk: van algemeen tot zeer gespecialiseerd (hart- en longtransplantatie). Ieder hoofdstuk is door een andere auteur geschreven. Niettemin vertonen alle hoofdstukken een uniforme opbouw en een enkele maal worden ook (eigen) onderzoeksresultaten vermeld.

Onderwerpen die aan de orde komen zijn: oogheelkunde in de huisartspraktijk, trombolytische behandeling van het acute hartinfarct, beroepsmatige longpathologie, sterilisatie en refertilisatie bij de man, meningitis bij kinderen, huidafwijkingen bij HIV-infectie en AIDS, de HIV-test, sociaal-economische gezondheidsverschillen in Nederland en de levensverwachting van ouderen (consequenties voor beleid en behandeling).

Concluderend kan worden gesteld dat dit boek, gemakkelijk leesbaar en in weinig woorden, inzicht verschaft in de huidige kennis over een groot aantal onderwerpen van c.q. nieuwe ontwikkelingen binnen de geneeskunde.

D. M. F. M. van der Heijde, Nijmegen

Recensie-exemplaren

Het merendeel van de hier aangekondigde uitgaven zal nog nader op deze plaats worden besproken.

1. O.R.V. L. BOON. *Werkdruk & personeelsbeleid in de gezondheidszorg. Ontwikkelingen in de gezondheidszorg, deel 13*. 128 pag. Amstelveen: Stichting Sympoz, 1991. Prijs f 25,50. ISBN 90 71725 10 3.
2. J. J. E. VAN EVERDINGEN, N. S. KLAZINGA. *De wet tot behoud van waarheid. Verkenningen naar de samenhang in bewijsvoering tussen wetenschap, geneeskunde en recht*. 355 pag. Overveen: Uitgeverij Belvédère, 1991. Prijs f 37,50. ISBN 90 73459 028.
3. WORLD HEALTH ORGANIZATION. *World health forum. An international journal of health development. Volume 12, number 2, 1991*, 249 pag. Geneva: World Health Organization, 1991. Prijs Sw.fr. 18,—.
4. WHO. *Inorganic mercury. Environmental health criteria, No. 118*. 168 pag. Geneva: World Health Organization, 1991. Prijs Sw.fr. 20,—. ISBN 92 4 157118 7.
5. WHO. *Beryllium. Environmental health criteria, no. 106*. 210 pag. Geneva: World Health Organization, 1991. Prijs Sw.fr. 23,—. ISBN 92 4 157106 3.
6. H. GELB. *Clinical management of head, neck, and TMJ pain and dysfunction. A multi-disciplinary approach to diagnosis and treatment*. 637 pag., 500 afb. Ishiyaku Euro-America, Inc., St. Louis, Tokyo 1991. Prijs \$ 97.50. ISBN 1 56386 004 X.
7. G. G. KENT, A. S. BLINKHORN. *The psychology of dental care*. Tweede druk. 172 pag. Oxford: Wright, 1991. Prijs £ 14.95. ISBN 0 7236 2339 2.
8. P. SCHÄRER, L. A. RINN, F. R. KOPP. *Esthetic guidelines for restorative dentistry*. 240 pag. Quintessence Publishing Co., Inc., Chicago, Berlin, Tokyo and Rio de Janeiro 1982. Prijs US \$ 88,—. ISBN 0 86715 111 0.
9. M. H. STEENKS, A. DE WIJER. *Kiefergelenksfehlfunktionen aus physiotherapeutischer und zahnmedizinischer Sicht. Diagnose und Therapie*. 271 pag. Quintessenz Verlags-GmbH, Berlin, Chicago, London, São Paulo und Tokio, 1991. Prijs DM 98,—. ISBN 3 87652 739 2.
10. P. J. LAMEY, M. A. O. LEWIS. *Oral medicine in practice*. 73 pag. London: British Dental Journal, 1991. Prijs UK £ 14.95. ISBN 0 904588 32 7.